

Avar László és Mingovits István jelentése az Aranyvonatról ⁽¹⁾

„Az osztrák vasutasokkal kétszázötvenet tárgyalásokba kezdettünk, óra és rum segítségével sikerült az őrzés és megtartásra vonatkozó elhatározásunkat megértetni [...]. Figyelmeztettük őket, hogy súlyos következménye lesz az egyesült hatalmak részéről, ha a menekülő német katonaság szétrabolja a vonatot.” 1945. március 30-án indult útnak a Harmadik Birodalom területére a magyarországi zsidóság „letétbe adott” értéktárgyait szállító úgynevezett Aranyvonat. Az itt közölt beszámolóból a szerelvény kalandos ausztriai útját ismerhetjük meg.

Bevezetés

Az utóbbi évek sajtójában ismét felbukkant a titokzatos sorsú, zsidó vagyonnal megrakott aranyvonat története. A közfigyelmet újfént egy, az Egyesült Államokban magyar holocaust-túlélők által egy floridai bíróság előtt indított és 2004 decemberében megegyezéssel zárult per irányította erre a szerelvényre. Az Amerikai Egyesült Államok közigazgatási peren kívüli egyezség keretében vállalta, hogy mintegy 25,5 millió dollár kártérítést fizet a magyar zsidók javaiért. A pénzt nem a károsultak kapják egyéni kártérítésként, hanem szétosztják a túlélőkről gondoskodó izraeli, magyarországi, egyesült államokbeli, kanadai és egyéb karitatív szervezetek között. Magyarországra mintegy 4,8 millió dollár (kb. egymilliárd forint) jut öt év alatt. Az ügy jelen állása szerint ezt az összeget a magyarországi holocaust-túlélők egészségügyi ellátására fordítják.

Mielőtt rátérnénk az ügy előzményeinek a bemutatására, szükséges egy gyakori félreértést eloszlatnunk az aranyvonattal kapcsolatban. A háború végén az előretörő szovjet csapatok elől két, később aranyvonatnak nevezett szállítmány is elindult Nyugatra. Az egyik a Nemzeti Bank értékeit szállító szerelvény volt, amely a jegybank tulajdonán (29 tonna arany, illetve valuta-, részvényállomány stb.) kívül a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank aranykincsét, közgyűjteményi javakat (Országos Széchényi Könyvtár, Magyar Tudományos Akadémia értékei stb.) és egyes állami kezelésű letétállományokat, köztük különböző forrásokból származó zsidó eredetű vagyont tartalmazott. A szerelvény 1945 januárjában, két részletben hagyta el az országot, a cél az ausztriai Spital am Pyhrn volt. A szállítmány itt, Salzburgtól 90 kilométerre keletre került az amerikai hadsereg kezére 1945. május 7-én. A vonat értékeinek nagy részét 1946 és 1947 folyamán az amerikai hatóságok visszaadták Magyarországnak, amelyek így hozzájárulhattak 1946 augusztusában a forint bevezetéséhez. A zsidóktól elvett értékek jelentős hányada azonban nem érkezett vissza.

A másik szerelvény, amelynek hányatott történetéről Avar László és Mingovits István jelentése ad érzékletes képet, elsősorban a magyar zsidók anyagi kifosztásának a „gyümölcseit” szállította. Az ország német megszállását követően a Sztójay-kormány által gettókba zárt zsidókra vonatkozóan sorra jelentek meg a vagyontárgyaik beszolgáltatására vonatkozó rendeletek. Ezek közül a legfontosabb az 1600/1944. számú titkos BM rendelet, amely Bakó László belügyi államtitkár aláírásával rendelkezett a zsidók vagyonának bejelentéséről és zár alá vételéről. A gettósítással párhuzamosan a magyar belügyi szervek ezt a rendelkezést is könyörtelenül végrehajtották. 1944 tavaszán és nyarán a zsidóknak minősített magyar állampolgároknak be kellett szolgáltatniuk - „letétbe adniuk” - valamelyik, a Pénzügyi Központ felügyelete alá tartozó bankhoz nemesfém ékszereiket, műtárgyaikat, óráikat, értékesebb szőnyegeiket stb. Cserébe legtöbbször egy kicsiny rózsaszín „cetlit” - átvételi elismervényt kaptak, amely már kiállításában is tükrözte azt a szándékot, hogy a tulajdonos a beszolgáltatott értéktől gyakorlatilag örökre elbúcsúzhasson.

A Magyar Királyi Postatakarékpénztár, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, Hazai Bank és a többi kisebb pénzügyintézet vidéki és fővárosi trezorjaiban felgyűlemelt értéktárgyakat 1944 szeptemberére Budapesten, a Postatakarékpénztár Lónyay utcai raktárában gyűjtötték össze.

Még a nyilas hatalomátvétel előtt döntés született arról, hogy ezeket az értékeket Nyugatra szállítják az előretörő szovjet csapatok elől. Vonaton és tehergépkocsikon 1944. október 16-án a szállítmány megérkezett a Zirc melletti óbányai kastélyba. November folyamán további szállítmányok érkeztek Óbányára.

Vajna Gábor nyilas belügyminiszter egy, a Fejér megyei zsidóság deportálása során már „kipróbált” tisztviselőt, Toldi Árpád szolgálton kívüli csendőr ezredest nevezte ki a szállítmányok parancsnokának. Óbányán az értékeket szétválogatták, csoportosították, csomagolták és jegyzékeket vettek fel, majd decemberben, több szakaszban átszállították a Sopron melletti Brennbérgbányára, ahol ládába helyezték el a vagyontárgyakat.

A szovjet csapatok közeledtének hírére a nyilas kormányzat megparancsolta, hogy a szállítmányt azonnal indítsák útnak a Harmadik Birodalom területére. Ennek a parancsnak azonban Toldi - a mozdonyhiány miatt - csak 1945. március 30-án tudott eleget tenni.

Az alábbi dokumentumokban az aranyvonat kalandos ausztriai útját ismertetjük, és Avar László egykori zentai polgármester, valamint Mingovits István pénzügyi tisztviselő elvélhetetlen érdemeit mutatjuk be, amelyeket a vonat kincseinek a megőrzésében szereztek. A háború végének zűrzavarában fosztogató katonák, és néhány, leginkább a háború utáni svájci nyugdíjas éveire gondoló nyilas funkcionárius ellenében e két lelkiismeretes hivatalnok mindent megtett, hogy megőrizze a szállítmány sértetlenségét. Sajnos, Avar és Mingovits erőfeszítései jórészt hiábavalóak voltak: amit végül nem merészelt megtenni egy század fegyverrel fenyegető SS-katona, azt gatlások nélkül megtett néhány, egy-két csillagos amerikai tábornok. A salzburgi katonai raktárból, ahová a „magyar zsákmányvonat” került, sorra tűntek el és kerültek a parancsnoki irodákba, majd - a hanyag adminisztráció következtében - magánkézbe az értékes nemesfém holmik, szőnyegek. Az igazsághoz azonban hozzátartozik, hogy ezek a rablások csak az értékek töredékét érintették. A háború utáni méltányos kárpótlást elsősorban az Európát kettéosztó vasfüggöny leereszkedése akadályozta meg: az amerikai kormányzat az aranyvonaton talált értékeket végül az ENSZ menekültügyi szervezetének kezelésébe utalta. A műkincsek egy részét New Yorkban 1948 és 1951 között elárverezték és a bevételek 90%-át a két zsidó szervezet, az *American Joint Distribution Committee* és a *Jewish Agency* kapta meg, ugyanakkor például a magyarországi zsinagógákból származó kegytárgyak végül különös módon osztrák tulajdonba kerültek.

Hat évtizednyi „vakvágányra állítás” után, a 2004. decemberi megegyezés révén az aranyvonat útja talán örökre véget ér.

A dokumentum jelzete: *Magyar Országos Levéltár. Pénzügyi Központ. Restitúciós iratok (XXIX-L-2-r. 73. doboz)*

Forrás

Jelentés az Aranyvonatról

I. sz. jelentés
A Magyar Kormány megbízottjának

1945. VIII. 2

Salzburg

A zsidók vagyoni ügyeinek intézésével dr. Turvölgyi Albert miniszteri osztályfőnök, majd államtitkár volt mint kormánybiztos megbízva. 1944. évi október hó 15-e után ezt a hatáskört dr. Toldi Árpád szvk. [szolgálton kívüli - L. B.] csendőrezredest, volt székesfehérvári főispán vette át.

A Turvölgyi által az ország különböző részéről összegyűjtött értékeket először Óbányára [Zirc mellett] szállították, majd innen Toldi rendelkezésére Brennbérgbányára vitték.

A kiadott jogszabályok a kormánybiztos jogkörét szigorúan meghatározták. Toldi hatásköre sem lett nagyobb, mint Turvölgyié volt.

A kormánybiztos hatásköre csak az értékek összegyűjtése és biztosítása volt, értékesítés csupán a rendeletekben meghatározott tárgyakra a meghatározott keretek között volt lehetséges.

Tudomásunk szerint zsidó tulajdonban volt értékek lettek még Kőszegre, Sopronkőhidára és a művészeti ügyek kormánybiztosa által, általunk ismeretlen helyre szállítva.

Toldi a vagonokban tárolt értékeket vagononként kirakatta Brennbergbányán - a Bányafürdő épületébe -, elrendelte és foganatosította a tárgyak nemenkénti szétválasztását.

A hivatallal Sopronkövesdre lettünk kitelepítve. Budapesten az elővetelre határozott utasítást kaptunk, Toldi kijelentette, hogy az elmenni vonakodókat hazaárulóknak tekinti és így fog velük szemben eljárni. Sopronkövesden a hivatali ténykedés számvevőségi munkából, valamint Toldi rendelkezéseinek kiadmányozásából, napi posta iktatásából és feldolgozásából állott. Toldi 3-4 hetenként jött le Sopronkövesdre, és akkor adott rendelkezéseket, időközönként azonban telefonon is adott utasításokat. Sürgős esetekben így az ott tartózkodásunk alatt mi mentünk fel Brennbergbányára 4-5 esetben.

Így közvetlen tudomásunk nincs arról, hogy Brennbergbányán mi történt. Egyes intézkedéseket Toldi milyen alapon és kinek a rendelkezésére adott ki.

Időközönként Turvölgyi államtitkárnak, aki Sopronban volt, beszámoltunk a történetekről, felvilágosítást kértünk. Turvölgyi államtitkár a szétválogatás, a biztosítás ellenőrzése, általában a vagyon állagának a kezelése és megőrzése tekintetében aggodalmának adott kifejezést azzal, hogy a körülményeket a minisztertanácson szóvá tette. Megjegyezve, hogy a kormánybiztosnak nem a „guberálás”, hanem az értékek összeszedése és biztosítása a feladata.

Mindenesetre annyit meg tudtunk állapítani, hogy a szétválogatás rendszertelenül, szakértők nélkül történt a tulajdonjogi kapcsolat teljesen megsemmisült. Erre a körülményre Toldi figyelmét ismételt felhívtuk, aki kijelentette, hogy a háború meghaladta ezt a kérdést, hogy a zsidók, illetve hitelezők kártalanítást kapjanak, erre szükség nem lesz, csak méltányos esetben lesz majd szó a követelések kiegyenlítéséről. A szétválogatás után a visszacsomagolás, s a vagonokba való visszarakás megállapításunk szerint rendszertelenül az állag értékének megővése nélkül történt.

Az ezüstöt tartalmazó ládákat bedobálták a kocsikba, miközben a ládák egy része szétment, s a benne lévő tárgyak megsérültek. A szőnyeges vagonok fedelét nem ellenőrizték, hogy szőnyegek meg ne ázzanak stb. Részletes tájékoztatást a rakodásról Molnár János pénzügyőri szemlést ad, aki az eljárás ellen többször tiltakozott, és ezért Toldi őt később elbocsátotta.

A szétválogatásnál nem állapították meg, hogy egy-egy csomag honnan érkezett, mit és hány darabot tartalmaz. Úgy a szétválogatás után nem készítették leltárt, hogy egy ládába vagy kofferbe mit és hány darabot „hánytak be”. Ugyancsak nem volt arról sem számadás készítvé, hogy egy vagonba hány szőnyeget raktak be, ezek közül mennyi a gépi, a magyar, illetve a keleti csomózott szőnyeg. Nem volt az sem nyilvántartásba véve, hogy Toldi a nemes és nagy értékeket képviselő arany nemeskő és ékszer tárgyakból mennyit válogatott és rakatott külön.

Toldi figyelmét ismételt felhívtuk, hogy a jelek szerint a háború hullámai az országot ezt a részét is el fogják borítani, s azt a kevés értéket, amit a vagonból eddig összegyűjteni lehetett, biztonságba kellene helyezni a szétrablás előtt. Ekkor ő közölte, hogy ilyen irányú lépéseket már tett, és január felé személyesen is szemrevételezni fogja a kijelölt rakodási helyet. A kijelentésen kívül egyéb nem történt.

Így következett el 1945. évi március 24-e, amikor is telefonon, sürgős rendelkezéseket kértünk, mert a menekülő német csapatok fejvesztettségéből az összeomlás volt megállapítható, a magyarság menekült, mert így a németek részéről a teljes kirablás[?] és a háború borzalmaikat akarta kikerülni.

Ismételt és többszöri sürgetésre Toldi március 26-án este megérkezett Sopronkövesdre, kijelentette: „baj nincs, a háborút megnyertük, a betörés csak lokális sikernek tekinthető”, bennünket a továbbmaradásra utasított. A helyzet ezzel szemben óráról-órára rosszabbodott, s minthogy adataink voltak arra, hogy az őrzésre bízott vagon tekintetében hivatalfőnökönknek külön célja van, a felelősség pedig bennünk is terhel, 28-ra virradó éjszaka a tisztviselőket gyalogmenetben, kézi poggyással elindítottuk Brennbergbányára.

Nagycenktől egy német teherautón 500 cigarettáért és pálínkáért tették meg a tisztviselőket az utat.

Brennbergbányán bennünket megdöbbenéssel fogadtak, elhelyezésünkről gondoskodni nem akartak, osztályvezetőnk intézkedéseiből és magatartásából nyilvánvalóvá vált, hogy tőlünk meg akart szabadulni.

A vonat akkor már úgyszólván indulásra készen állott.

A raktárakból még dobáltak fel szőnyeget és ezüstöt tartalmazó ládákat a nyitott kocsikra, és a tehergépkocsik megrakodása után az onnan lemaradt aranyat tartalmazó ládákat a fedett kocsikba helyezték el.

Ekkor tudtuk meg, hogy Toldi az anyagnak Ausztriába, Hallein-be való kimentését kénszítette el[ő], holott szó volt arról, hogy az értékeket Brennbergbányán az egyik tárnában helyezik el, s a tárnát berobbantják.

Március 29-e mozdony hiányában kapkodással és berakodással telt el, a tisztviselőkkel és családtagjaival 3 vagon részben szőnyeggel megrakott és utólag kijelölt vagonba helyezkedtünk el. Toldi úgy rendelkezett, hogy ő, dr. Z. Kiss Ernő pénzügyigazgató, Ercse Sándor pénzügyőri biztos, - az anyag pénzügyi őrzője, dr. Zolnay Béla pénzügyi titkár, valamennyi tiszt Nagy Gábor csendőrhadnagy kivételével - és a kijelölt őrszemélyzet, az értékek egy részével gépkocsikon mennek.

Toldi habozott, hogy dr. Avarral mit csináljon, mire ő kijelentette, hogy a tisztviselőkkel marad, nem megy külön úton. Erre Toldi a vonat vezetésével bízta meg azzal, hogy a vonat pénzügyi őrzője a célállomásra való beérkezésig Paulovits Illés pénzügyőri biztos, az őrség katonai parancsnoka pedig Nagy Gábor csendőrhadnagy. A korábban is Avar rendelkezésére álló gépkocsit ekkor átadta Z. Kiss pénzügyigazgatónak.

Toldi rendelkezéseivel egyidejűleg átadta 1./ alatt csatolt nemzetközi megállapodás másolatát, valamint a valuta szétosztására vonatkozó jegyzőkönyv egyik példányát azzal, hogy a valutát a vonathoz fogja leküldeni. A valuták szétosztása folyamatban volt, Avarral azonban átvételt a jegyzőkönyveken már ekkor elismertette.

Toldi rendelkezése a tisztviselők között megdöbbenést váltott ki, mert a felelős vezetők menekülését látták, kik maguk részére a biztosabbnak látszó gépkocsi utat választották, s a gépkocsikat élelemmel és értékekkel jól megrakták.

Leltár és minden átadás nélkül a vagon anyagának mentése és a felelősség ránk hárult.

Amint a tisztviselők nem tetszésüket fejezték ki, úgy az őrszemélyzet is zúgolódott a tiszték eltávozása miatt. Toldinak ez tudomására jutott, mire kijelentette, hogy *„aki eltávozik, vagy a parancsot nem teljesíti, főbe löveti”*. [kiemelés az eredetiben - L. B.]

Március 30-ra virradó éjszaka Toldi úgy intézkedett, hogy a gépkocsikat előre küldi. Avarral közölte, hogy ő addig marad, míg a vonatot elindítja. Ezután már vele többet nem találkoztunk, mert a reggeli órákban szó nélkül eltávozott, a 4./a alatt mellékelt levelet küldötte, amit d. e. 10 órakor kaptunk kézhez.

Délelőtt 11 órakor megérkezett a mozdony 4 német katonával. A mozdonyt a Háborús Termelésügyi Minisztériumhoz beosztott Kleckner százados szerezte, Toldi által adott 2 aranyóra ellenében [!]. Ezután a szerelvényt kezdték összeszedni. A rendelkezés szerint a vonattal kellett vinni a Háborús Termelés Minisztériumának tisztviselőit, a Bányahatóság tisztviselőit és munkásait, valamint azokat, akiknek erre Toldi írásbeli engedélyt adott. A bányahatóság alkalmazottai 2 vagonba már be voltak rakodva, az üzemi parancsnok rendelkezésére ezután a konzum raktárait kezdték a kocsikba szállítani, amit a munkásság meg akart akadályozni.

A munkásság tudott arról is, hogy a gépkocsikon milyen értékeket vittek el, hogy a vonaton milyen értékek vannak, s kifejezést adott ennek, hogy a kifosztásukat meg fogják akadályozni. Az élelmiszerre valamilyen megállapodás létre is jött. A hangulat azonban izgatott maradt, ugyanis a nyilasokat napokkal azelőtt felfegyverezték, most meg a munkások kezdtek szervezkedni és fegyverkezni. A hangulat kiéleződéséhez hozzá járult az is, hogy a nyilasok a Casino pincéjéből átvettek és kiosztottak 300 liter bort. Italos és fegyveres nyilasok körülvették a vonatot, a mozdonyt két oldalt csőre töltött puskával körülfogták, kijelentették fenyegetőzve, hogy a vonatot addig nem engedik el, amíg megfelelő értékeket nem kapnak.

A felelősség teljes egészében bennünket terhelvén, vigyáznunk kellett, hogy a reánk bízott vagyon szétrablás tárgyát ne képezze - mint ahogy az igen sok helyen meg történt -, miért is a munkásság vezetőivel érintkezésbe léptünk és tárgyalásokat kezdtünk.

További rendelkezésünk Tolditól az volt, hogy amennyiben Sopronból a Háborús Termelés Minisztériuma részére nem érkezik kocsi, 2 vagonból részben ki kell rakni a porcelános ládákat. A mozdonyval vagon nem érkezett, ezért Hellebront miniszter, gr[óf] Markovits vezérkari alezredes, egy előtűnk ismeretlen ezredes, Csillagi főhadnagy és többen az érdekelt tiszték közül fenyegetődzően léptek fel, hogy amennyiben nem teljesítjük a kapott parancsot, katonasággal kiszorítják a holmikat.

A porcelános ládákat a karbid raktárba akarta Avar elhelyezni, azonban az ott lévő német tiszték ezt megakadályozták, azért miután az egyik vagonból a porcelános ládák a karbidraktár elé lettek lerakva, s a munkásság képviselőinek átadva, a másik vagonból a porcelános ládák a vasút bejáratánál helyeztetek el. Nem sok idő telt bele a nyilasok és az SS katonák a ládákat feltörték, a holmiból válogatni, majd osztogatni kezdték. A nem porcelánnal jelzett ládák a vagonokban maradtak. A porcelán-osztogatás teljesen elvonta a figyelmet a vonatról, úgy, hogy a berakodást siettetni lehetett, s mire megjött a híre annak, hogy az oroszok 500-

600 méterre vannak az Ilona aknától, a vonat elindítására ki lehetett adni a rendelkezést, közben a vonat őrségének tagjai előkerültek, akik 1000 cigarettáért a tisztek autóra nem főrőpoggyászát rakták be a vagonokba. A nyilasokat sikerült leszerelni, parancsnokuk kapott 20 drb. használt fém zsebórát, közzöve lett velük, hogy amennyiben továbbra is erőszakoskodnak, lövetni fogunk. Nehézségeket jelentett még az is, hogy a menekülni kívánók tömege állandóan szaporodott, és a vonatot akarták ellepni. Csupán 3 család és 5 férfi lett a vonaton elhelyezve, akiket a soproni főispán erőszakolt, és akiknek Tolditól volt írásbeli rendelkezésük a vonatra szállásra.

Időközben többen jöttek vissza autóval, azzal, hogy a Bécs felé vezető utakat is elérték az orosz csapatok, Brennbarg bányáról kimenni ezen lehetett, s így a zűrzavar teljessé vált. Ezt a fejletlenséget használtuk ki arra, hogy a vonat elindítására a rendelkezést kiadtuk.

Az elindulás előzményeit röviden a fentiekben vázoltuk. Ebből kitűnően nem mutatkozott lehetőség arra, hogy a szerelvényt szabályszerű átvételi elismervény ellenében átszámolva vagy átnézve vegyük át, annál is inkább, mert leltár egyáltalán nem készült, és így választani lehetett, aközött, hogy a szerelvényt ott hagyjuk-e szétrablásra, vagy megkíséreljük az értékek megmentését.

Amennyiben a vonat a sorsára bízzuk és szétrabolják, azt az álláspontot elfoglalva, hogy leltár nélkül nem vesszük át, Toldi nem vállalta, a felelősséget mi sem vállaljuk, ez esetben a felelősségre vonás kimenetele nem lehetett volna kétséges. Felfogásunk helyesnek bizonyult, mert a szerelvényt jelentéktelen áldozatok árán meg tudtuk őrizni. Osztályvezetőnkre, hogy az első pillanatban nem számíthatunk, beigazolást nyert abból is, hogy dr. Zolnay jelentése szerint a gépkocsin levő értékszálítmányt a legelső aknatámadásnál szó nélkül ott hagyta.

Március 30-án d.e. híre járt annak, hogy a vonat ellen merényletet fognak elkövetni, ezért minden figyelmünk arra koncentráldott, hogy ezt megakadályozzuk, a kocsikat és a pályatestet figyeltettük. A mozdony feljövetelekor a sín egy helyen meggörbült. A mozdonyvezető kijelentése szerint ezzel a nagy mozdonyval és nehéz szerelvényvel kétséges lesz a lemenetel Ágfalvára. A vonat elindulása előtt a kapcsolókat megnéztük, hogy nincs-e szétakasztva a vonat, az olajtartókat, hogy nincs-e homok beléjük szórva.

Hogy a mozdonyvezetőnek, fűtőnek és a beosztott 4 német katonának kedve legyen és ténylegesen segítségünkre legyenek, etettük és itattuk őket. Ez ugyan kockázatos vállalkozás volt, mert italos ember könnyen csinálhat szerencsétlenséget, de nem volt más megoldás.

Brennbargbányától a vasúti pályatest erős lejtéssel és éles kanyarral visz Ágfalvára. A szerelvény Brennbargbányától kb. 2 kilométerre távolodhatott el, amikor a vonat egy kanyarodó után váratlanul gyorsulni kezdett, ekkor vettük észre, hogy a 10-ik kocsinál a szerelvény kettévált, az első rész gyorsan távolodni kezdett a lejtőn, a hátsó része egy kis lassabbodás után szintén rohanásba fogott. A két rész között a távolság 10-12 méterre emelkedett, amikor a mozdonyvezető kiabálásunkra a mozdonyt lefékezte, és így kisebb rázkódással és ütődéssel a merényletet megúsztuk.

Az utat Wienerneustadtig nagyobb zökkenő nélkül tettük meg. Célunk az volt, hogy a várható éjszakai légi támadás előtt Wienerneustadtot meghaladjuk.

Közvetlenül Wienerneustadt után a szerelvény végére egy másik mozdonyt akasztottak. Az első mozdony elindult, a hátsó mozdony állva maradt, nagyobb baj azonban nem történt, erős rázkódás haladt végig a vonaton, s csupán az utolsó kocsi és a mozdony közötti tartóhorog szakadt ki. Ezután reggel 4 óráig vesztegelnünk kellett, s utána ismét a rum segítségével, sikerült elindulnunk. Aznap délután, árpilis 1-én érkezünk be Wilhelmsburg an der Traise-ba. Wienerneustadtban a 4 német katonát leváltották, a helyettük jövők egészen az összeomlásig velünk voltak, lényeges segítséget nyújtottak.

Az erőszakosan fellépő német katonai egyénekekkel Ők veszekedtek, a vasutasokkal igyekeztek megértetni célunkat. Élelmük, pénzük nem volt, ezzel mi láttuk el őket.

Az osztrák vasutasok tudomására jutott, hogy értékek vannak a szerelvényen, és ezért a vonat tovább haladását akadályozták. A vonat kivételezett lévén, száma nem volt. Wilhelmsburgban belekötöttek a vonat számnélküliségébe, kijelentették, hogy azt addig tovább nem engedik, amíg számot nem kap. A várakozás az egy órát meghaladta, s így a szabályokra hivatkozással a mozdonyvezető a gépével távozott, úgyhogy amikor mehettünk volna, már mozdonyunk nem volt.

Árpilis 2-án mozdonyt kértünk, de nem kaptunk, és minden igyekezetünk hiába volt. Az esti órákban a Wienerneustadtban megsérült vagonot rakattuk át, és azt leahagytuk. Árpilis 3-án St. Pölten bombatámadás érte. Avar Kleckner századosal az esti órákban ment be rendelkezést kérni. Senkivel sem tudtak összeköttetést kapni. Bécsből azt a választ kapták, hogy senki sincs a helyén. Felsőbb rendelkezés híján, valamint a bombázás miatt a továbbmenés lehetetlennek látszott.

St.Pölten ekkor teli volt menekülő, kifosztott magyarokkal, a katonaságot lefegyverezték a németek. A Wiesenburgon keresztül jövő magyarok ugyanezt a képet nyújtották. Az osztrák vasutasokkal kétségbeesett tárgyalásokba kezdettünk, óra és rum segítségével sikerült az őrzés és megtartásra vonatkozó elhatározásunkat megértetni azzal, hogy az az osztrákoknak éppen úgy érdekük, mint a magyaroknak. Figyelmeztettük őket, hogy súlyos következmény lesz az egyesült hatalmak részéről, ha a menekülő német katonaság szétrabolja a vonatot. Erre megadták a vasútigazgatónak a címét, aki rajtunk segíteni tud. Hatodikán reggel Avar és Kleckner százados bementek St.Pöltenbe a megadott címre. A vasútigazgató kérésünket teljesítette, és délelőtt 11 órakor a szerelvény már bent volt a St.Pölteni állomáson, ahol csak addig állott, amíg a kiküldöttek felszálltak és dohányt adtak le. A vonat anyagának mentése érdekében az osztrák vasutasokkal úgy állapodtunk meg, hogy a torlódások kikerülése végett egyelőre mellékvonalra térünk le, így este 6 óra körül Wiesenbachba érkezünk.

A magyarok lefegyverzése miatt Avar elrendelte, hogy a vonat őrsége fegyverét rejtse el, de úgy, hogy az szükség esetén készenlétben álljon. Itt Wiesenbachban az esti órákban SS katonák észrevették a fegyvereket, ordítva el akarták szedni. Az osztrák érzelmű csendőrség segítségével sikerült ezt megakadályozni.

Árpilis 6-án a reggeli órákban ismét rámentünk a fővonalra.

Árpilis 7-re virradó éjszak az Amstetteni pályaudvaron kézigránáttal felfegyverzett SS katonák támadták meg a vonatot. Értékeket akartak szerezni. Erélyes fellépésünkre kijelentették, hogy csak Linzig akarunk utazni, a fékfülkében lettek elhelyezve és Linzig szállítva. Az anyaghoz nem tudtak hozzájutni.

A Salzburgi állomáson közölték, hogy az irányításunk megváltozott, nem Bad-Halleinbe megyünk, hanem felsőbb rendelkezésre továbbvisznek bennünket. Árpilis 8-án reggel érkezünk meg Hopfgartenbe.

Itt vált előtűnk ismeretessé, hogy az osztrákok kívánnak rendelkezni a vonattal, s nem akarják kiengedni a határ mellé.

Sikerült velük megértetni, hogy egyet akarunk, a megőrzésben és az átadásban teljesen egyek vagyunk. Ezután az osztrák vasutasok mindenben a segítségünkre voltak, amikor lehetséges volt, a vonatot alagútba vitték, esetenként figyelmeztettek, ha készülődést észleltek a vonat ellen.

Árpilis 13-án a reggeli órákban megérkezett Halleinből Toldi Árpád dr. osztályvezető. Az első rendelkezése az volt, hogy a tisztviselőknek és az őrszemélyzetnek nagy részét el akarta távolítani a vonatról. Hat láda aranyat Müller téglyagyárosnak akart őrzés végett átadni. Avar, Toldi ezen rendelkezéseit nem foganatosította, az arany átadását megakadályozta.

Ugyanekkor megérkezett 2 vagon szőrmebunda Sopronkőhidáról. Ebből egy nemesprém (perzsa) bundát 3000 márkáért eladott Müller igazgatónak, 3 nemesprém bundát (perzsa) pedig családja részére adott ki. Közben Toldi személyi csomagjainak egy részét vette ki az ólomzárral ellátott kocsikból, s ugyanakkor kész férfi és női ruhákat is vett ki a szállítmányból.

Árpilis 15-én Toldi azzal a paranccsal távozott el, hogy Avarnak a szerelvényvel haladéktalanul követni kell őt. Ezért ő bent volt az állomásfőnöknél is, aki kijelentette, hogy Toldi óhaját nem teljesíti, csak a mi kérésünkre hallgat.

Toldi eltávozása előtt úgy intézkedett, hogy a vonat katonai parancsnoka, Balogh János csendőr százados, a tüzérség parancsnoka, Grill Ernő főhadnagy, akik szintén elmentek vele. A megbízatás tehát csak látszólagos volt, s úgy nézett ki, hogy a vonat sorsa az osztályvezetőt nem érdekli. Mutatta azt is, hogy az ügyeket ismerő tisztviselőinek elbocsájítása után közölte azt, hogy helyettük gróf Markovits vezérkari alezredes és Csillaghy főhadnagyot veszi alkalmazásba.

Toldi eltávozása után az állomásfőnökkel a vonat rendezését halogattuk, miközben gróf Markovits vezérkari alezredes és Csillaghy főhadnagy, Toldi által megbízott parancsnokok, bennünket szabotáló kommunistáknak, proliknak, és Avart proli vezérnek nevezték. Fenyegetőztek, hogy az egész társaságot a Gestapponak [!] adják át. Ez a helyzet tarthatatlanná vált, az állomásfőnökkel történt megállapodás után 3 vagonjukat 17-én délben az Innsbruck felé menő szerelvényre reá kapcsolattunk. Így megszabadultunk Tőlük. 19-én a légitámadás segített rajtunk, mert a Vörgl utáni vasúti hidat lebombázták. Ezután feladatunkat az képpezte, hogy az egyesült hatalmak beérkezéséig és az átadásig a vonatot és annak anyagát sértetlenül védjük és őrizzük meg. Voltak, akik hangoztatták, hogy ezt a Sweizi [!] határ mellé való menetellel, mások szerint Bayer [!] országba való vitellel, sőt mások elásással vélték az értékeket megőrizni.

Alulíróttak úgy döntöttünk, hogy a vasúti kocsikban őrizzük meg az értékeket, mert a mozgási lehetőséget így tudjuk biztosítani.

A német hatóságok részéről mindenhol a legnagyobb rosszindulattal találkoztunk, élelmiszerjegyek kiadását kereken megtagadták. Az élelem kiutalását egyébként nem szorgalmaztuk, mert a figyelmet nem akartuk magunkra terelni, ugyanis a vonatról sokat beszéltek, azt állították, hogy a koronaékszerek is a vonaton vannak. Megnehezítette a helyzetünket az, hogy Kirchberg és Hopfgarten között nyilas szerelvény állott, élelemmel bőven el voltak látva, hallomásunk szerint nemes értékek

is voltak náluk, lakásért az egyik nyilas főispán „napoleon arannyal” fizetett. Hopfgarten lassan megtelt kelet-ausztriai menekültekkel, az élelmezés mind nehezebbé vált, a polgármester elhatározta, hogy a még meglévő és magyaroknál lévő élelmet összeszedi és a lakosság között szétosztja. Ugyancsak Ő állandóan izgatott a vonat ellen, hangoztatta, hogy tele vagyunk élellemmel, holott a bányahatóság rendelkezett csupán élellemmel, s ők élellemmel üzleteket is kötöttek. A polgármester[?] burkolt fenyegetéssel és a nyugták szerinti ajándékkal sikerült is elhatározása megváltoztatásra bírni. Altalában az volt a helyzet, hogy a légi és mély támadásokat a sors kegye folytán elkerültük, holott az angolszász gépek állandóan a fejünk fölött jártak, előttünk - mögöttünk bombáztak. Ezt a körülményt úgy használtuk ki - mert a látszat mellettünk szökött -, hogy az egyesült hatalmak tudnak létezésünkről, tudják, hogy hol állunk, ezért a vonatra vigyázni a vasutasoknak és a lakosságnak éppúgy érdeke, mint nekünk, mert erőszakos cselekmény megengedése esetén a megtorlás nem lesz kétséges.

Ebben az időben létezett már az osztrák szabadságharcos mozgalom. A helybeliekkel közöltük, hogy velük együtt dolgozunk, kölcsönösen támogatjuk egymást. Az tudták, hogy a kézi és nehéz fegyvereink, valamint a munióink megvan. Fentebb már közöltük, hogy a lehető segítséget az osztrák érzelmű vasutasoktól és lakosságtól megkaptuk, s ez az amerikai hadsereg beérkezéséig fenn is állott.

Április 20-án ismeretlen tettesek a D.R.91.482. sz. vagon fékfülkéjében a vagon tetejét feltörték. 12. szám alatt csatolva a vonatkozó jegyzőkönyv. Április 22-én megjelent Galambos Gyula zászlós, aki az egyik teherautót Bécsen keresztül mentette és felvilágosítást kért. Avar felhívta a figyelmét az összes körülményekre, s azt a tanácsot adta, hogy a szerelvényhez vonuljon be, és ne kövesse Toldit St.Antonba. Jegyzőkönyv 3/b és 4/b szám alatt csatolva.

Április 23-án megérkezett Balogh János csendőrszázados, Toldi rendelkezését hozva magával - értékládák, szeszecskék és ruhaneműk kiadását rendelte el. Mell.: 15. sz. levél. A levél hatására ismét egy közösen megbeszélési akcióba kezdtünk, mert nyilvánvaló volt a szándék, hogy a nemes értékektől Toldi a vonatot meg akarja fosztani, ezért fenyegetései ellenére azt még akartuk akadályozni.

Balogh János csendőr századosnak még aznap vissza kellett volna menni. A huzavonával az egész napot eltöltöttük. Április 24-én beérkezett Galambos zászlós teherautóval. Az erről szóló jegyzőkönyv 3/b szám alatt van mellékelve, mely szerint a briliáns tartalmazó egy ládának, valamint a házipénztárt képező három kazettának a kiadását dr. Avar megtagadta. A jegyzőkönyv tartalmazza azoknak az értékládáknak a számát, amelyeket Balogh János csendőr százados átvett. A tisztviselők abban az elhatározásban, hogy értékeket nem adnak ki, egyedül állottak, mert a vonat katonai parancsnoka Balogh János csendőr százados, pénzügyi ellenőrzője pedig Erce Sándor pénzügyőri biztos volt, akik velünk egyet nem értek.

Április 25-én bementünk Kitzbühelbe, érintkezést és segítséget keresni a további teendőkre nézve.

Úgy tudtuk, hogy a Landrat [Landrat: tartományi előjáróság Ausztriában és Németországban - L. B.] igazgatója jelentős szerepet fog kapni az újból felállítandó Ausztriában. Egy előttünk ismeretlen magyar mérnök közvetítette kérésünket, délutánra azt a választ kaptuk, hogy értesítést fog küldeni, hogy melyik Kitzbüheli sziklapincében lehetne az értékeket elhelyezni. Erre visszaüzentünk, hogy a vasúti kocsikban való őrzést tartjuk célravezetőnek. A válasz az volt, hogy átgondolás után Ő is azt tartja a helyesnek, és a körülményekhez képest fog majd intézkedni. A segítségnyújtásról később még szó lesz.

Április 27-én Balogh János százados ismét megérkezett Toldi fenyegető levelével mell. 18 szám alatt. 17 szám alatt mellékelve Tolditól postán érkezett levél. A levél hátlapjára van a Balogh János által átvett értékekről szóló elismervény.

A kazetták között elküldöttük az egyik irodaládát, és helyette egy briliáns csomagot tartottunk vissza, melyet szoros zár alá vettünk. Ugyancsak vissza tudtuk tartani egy 100 kgm. körüli aranypénzeket tartalmazó ládát is.

Április 28-án este 9 óra felé megjelent Bekény Béla ezredes, Anesini vezérőrnagy összekötő tisztje és Toldi után érdeklődött. Avar közölte vele, hogy Toldi a vonatot a sorsára hagyta, s így egyedül vállalták a tisztviselőkkel a vonat anyagának a megmentését. Bekény Béla közölte, hogy Salzburgba megy, majd intézkedni fog. Április 30-án ismételen bementünk Kitzbühelbe tájékozódni, s ez alkalommal az utcán találkoztunk Imrédy Bélával, aki kijelentette, hogy Ő se tanácsot, se felvilágosítást adni nem hajlandó, mert Ő magánemberként szerepel. A Grand-Hotelban a Földművelésügyi Minisztérium, a Kultuszminisztérium tisztviselőivel találkoztunk, akik Reményi pénzügyminiszterre vártak. Reményi csoportonként segítélyeket utalt ki. Mi 15 000 márkát kaptunk Tőle, mely összeget 60-90 márka fejenkénti részletekben a családtagokra is számítva - a tisztviselők és az őrszemélyek között szétosztottuk. Tartalékra 3350 márkát tartottunk a házipénztárban. Itt jegyezzük meg, hogy bennünket márka nélkül engedtek útnak, beváltási lehetőségünk nem volt, márkánk csak az volt, amit egyesek maguknak útközben tudtak szerezni, illetve amit az osztrák vasutasok az ajándéktárgyak ellenében ellenértéként adtak.

Május 1-én megjelent *Vajta Ferencz* [kiemelés az eredetiben - L. B.], volt bécsi főkonzul a vonatnál, két külügyminisztériumi tisztviselő kíséretében. Felmutatta báró Kemény [Gábor] külügyminiszter írásbeli rendelkezését, amely szerint a Külügyminiszter a vonaton lévő nemes értékek átvételével Vajta Ferencz főkonzult bízta meg. Avar az értékek kiadását kerekben megtagadta, és erőszak esetén fegyverhasználatot helyezett kilátásba. Vajta erőszakos fellépésű, határozott egyéniség benyomását tette, mellette erőszakoskodott és fenyegetőzött két külügyminisztériumi tisztviselő is. Vajta a német biztonsági szervek igénybevételével fenyegetőzött, hogy az egész dologról a pénzügyminiszter is tud. Közöltük erre, hogy ez lehetetlen, mert a pénzügyminiszterrel tegnap mi is beszélünk. Erre Ő azt mondotta, hogy a pénzügyminiszter nem játszik szerepet, mert itt külföldön a külügyminiszter rendelkezhet csak. Erre a minisztertanács fel is hatalmazta. Ekkor követeltük tőle a minisztertanács megbízását, mire Ő hebegni kezdett. A német biztonsági szervek beavatkozását kikerülendő, Avar annak a kérésnek eleget tett, hogy Kitzbühelbe a pénzügyminiszterhez vele bemenjen. Minthogy bennünket korábban figyelmeztettek, hogy Vajtára vigyázni kell, ezért Avar Sári László tisztviselővel, akinél fegyver volt, ült be a kocsiba. A tisztviselőt Vajtáék Kirchenbergben kiszállították. Erre Avar is megtagadta a továbbmenetelt. Huzavona után együtt mentek a Kitzbühelbe. A pénzügyminiszter Vajtával nem volt hajlandó tárgyalni, így Avar Vajta kérését ezúttal is visszautasította és visszatért Hopfgartenbe.

Május 2-án a belügyminiszter meghatalmazásával megjelent Csomai István főispán, és az értékek átvételét követelte. Avar nem volt a vonat mellett, dr. Mingovits tárgyalt vele. Mell.: 22. sz. jegyzőkönyv. Majd Avar megérkezése után megtagadtuk az értékek kiadását. Mell.: 20. sz. jegyzőkönyv.

Május 3-án a környező hegyekben gyülekezni kezdtek az ellenállásra készülő SS csapatok. Szóbeszéd tárgyát képezte, hogy útegek is vannak felállítva. Az állomás és környéke tele volt menekülő SS és német katonasággal. Avar figyelmeztette az őrségünket, hogy érkezett az idő, mikor erőszakkal kell megvédeni a szállítmányt. Őrségünk ruhája le volt rongyolódva, s ezért a rendelkezésre álló civil ruhákból elismervény ellenében adott ki nekik Avar. Erre azért is szükség volt, mert a legénység zúgolódott, hogy a tiszték 3-4 rendbeli civil ruhával is felszerelik magukat és nekik egy sem jut. A nap egyébként állandó készenlétben telt el. A fehérzászlókat és karszalagokat elkészítettük és kiosztottuk. Éjszaka 3 SS katona feljött Avar kocsijába értékeket akartak magukhoz venni. Avar vonakodására elvették Őt az állomás mögé a faterlep farakásai közé. Erőszakra nem került sor, mert Avar emberi követették, és két civil ruha és rum kiadása mellett a katonák becsipve eltávoztak.

Május 4-én reggel Utassy százados civil ruhában szaladt le a vonathoz, figyelmeztetett bennünket, hogy községben megbeszélést tartanak, hogy a vonatot hogyan rabolják ki. Közben a Fűrér [!] divízióból [talán a 1. „Leibstandarte Adolf Hitler” SS-hadosztályról lehet szó - L. B.] egy tiszt jelent meg katonák kíséretében és értékeket akart elvinni. Közöltük vele, hogy az értékeket parancsnokunk elvitte St. Antonba, bűzán és szőnyegen kívül egyebünk nincs. A vonathoz egyébként sem tanácsos hozzányúlni, mert ellenállásunkba fog ütközni. Erre Ő az összes bűzát el akarta vinni, mire mi a béke és a feltűnés elkerülése végett 5 zsák bűzát kiadtunk azzal, hogy megőrlés és kenyérsütés után a fele mennyiséget nekünk tartozik leadni. Dél előtt 10 órakor Utassy százados már másodszer jött le és a készülő megrohanásra ismételen figyelmeztetett.

Ekkor elhatároztuk, hogy szembenézünk a dolgokkal, és ezért Avar felment az SS parancsnokságra. Itt a parancsnok közölte, hogy Ők a háborút elveszítették, most már csupán az életük megmentéséről lehet szó, anyagra és értékekre van szükségük, hogy azt elérhessék. Avar, hogy időt nyerjen, a parancsnokot arra kérte, hogy jöjjen le a vonathoz és nézze meg, hogy mire van szüksége. A parancsnok kijelentette, hogy a vasútállomás mellett lévő telepen helyezett gépkocsikat és vonatokat igénybe veszi. A vonathoz lejöve egyes kocsikat felnyitottuk, megmutattuk, hogy szőnyeg és nekik értéket nem jelentő ézüst tárgyak vannak, megelégedett 5 hordó üzemanyag és 2 zsák búza átvételével. Ezután kb. ½ 2 óra lehetett, amikor az állomásfőnök közölte, hogy Neubacher rendelkezésére a szerelvényt Schwartzachon túl megóvás céljából egy 8 km-es alagútba fogják betoltni. A mozdonyok 3 órán belül itt lesznek. Mell.: 23. szám alatt jegyzőkönyv.

Ezt az intézkedést a Kitzbüheli landrat igazgatójának tulajdonítottuk. Neubacher kilétét addig sem tudtuk megállapítani. A mozdonyok beérkezéséig, időnyerés volt az egyetlen célunk. Délután 4 órakor a fűrérdivízió [!] parancsnoka tiszték kíséretében ismét megjelent a vonatnál, kijelentette, hogy Ő erőszak árán is komoly értékeket akar a divízió részére - amely jelenleg 500 emberből áll - megszerezni. A segédtisztje ordítva mondotta, hogy családját, otthonát elveszítette, semmire nem lehet tekintettel, neki már minden mindegy. A vonaton voltak használt zseb- és karórák, az egyik vagonba, hol ezek voltak elhelyezve, Avar vezette a tiszteket, és az egy olyan ládát nyomott eléjük, amelyben felirat szerint használhatatlan órák voltak. Könyökig turkáltak az órák között, s végül amikor látták, hogy itt jó óra nincs, követelődve márkás órákat kérték. Erre egy másik láda lett eléjük téve. Ekkor közölték, hogy az egyik mozdony már beérkezett. Avar sürgetni kezdte a tiszteket, hogy siessenek, állapodjanak meg, ládászámra nem adhat órát, de 40-50 darabot elismervény ellenében kiad. A tiszték kijelentették, hogy sokan vannak, és az egész készletet elviszik. Ez ellen természetesen tiltakoztunk. Időnyerés céljából Avar szökött a parancsnoknak, hogy keresen kocsit, amivel a ládákat elviteli. Szerencsére beérkezett a másik mozdony is.

A százados közölte, hogy azonnal intézkedik kocsit iránt és az órák átvételére végett.

Ezek után eltávoztak. Mi sürgettük az elindulást. A személyeket vettük számba, mert többen Hopfgartenben leszállottak, és szeretnénk volna meglépni az órák kiadása nélkül. Mégis nehogy az értékesebb és márkás órákat vigyük el, elővigyázatosságból 3 tisztviselő lett megbízva azzal, hogy lehetőleg értéktelen 500 drb.

órát válasszanak ki. A vonat elindítása előtt érkezett meg a parancsnok kiküldöttje, aki a több láda órát akart elvinni, azonban elismervény ellenében átadtuk az 500 órát tartalmazó előre elkészített koffert. Mell.: 25. sz. A tisztviselők azután közölték, hogy nagyjából használatlan órát szedtek össze. Az átadás után a vonat rövid idő múlva elindult, és sikerült a légfék nélküli kocsit is magunkkal vinni. Mell.: 23. sz. jegyzőkönyv.

Hopfgartenben leszállt a vonatról Ercse Sándor pénzügyőri biztos, aki a vonat pénzügyi őrzője és az őrségparancsnoka volt, Szotyori Tibor zászlós, a tüzérség parancsnoka, Koczán Elemér pénzügyi számellenőr, Bogrnár Mihály pénzügyi díjnok. Leszállt Habiger József és felesége is, akit Ercse Sándor hozott magával.

4-én éjszaka érkezünk meg Schwartzach St. Veit-be. Az útirányunk célját ekkor még nem tudtuk. Reggel az állomásfőnök közölte, hogy a déli órákban lesz intézkedés. Itt is a teljes felfordulás képe látszott. A raktárakat kifosztották, s menekülő katonaság lepte el az állomás környékét. A vasutasok nem igen törődtek szerelvényünk sorsával. Kérdésünkre kiterő válaszokat adtak. Egyébként is el voltak foglalva, mert csizmát, fehérműt stb. osztottak ki közöttük. Az állomásfőnököt jobb belátásra kellett hangolni. Mell.: 26-28. sz. szerint ajándékot kapott (17 db órát), mire távbeszélőn azonnal rendelkezést kért, és amikor Avar fél liter rumot is adott neki, kijelentette, hogy eljön velünk az alagútig, hogy az állomásfőnök ne okozkodjon. Később közölte, hogy a szerelvény Bocksteinbe megy. Az anyagkocsik az alagútban lesznek elhelyezve, a személyeket tartalmazó kocsik pedig az állomáson maradnak. A szerelvényt ennek megfelelően rendeztette.

A délutáni órákban a vonatot fel is vitték Bocksteinbe, az értékkocsikat betolták az alagútba kb. 4 km távolságra. Az őrség akkor megtagadta a szolgálatot. Egy részük a 29 sorszámú jegyzőkönyv szerint eltávozott, a többi eltávozni szándékozót dr. Mingovits és mások igyekeztek lebeszélni, ami sikerült is.

Az őrséget az alagútban hosszas rábeszélés után lehetett csak beküldeni, dohányt és rumos feketét kaptak.

Május 6-án a 31 sorszámú jegyzőkönyv szerint tájékozódni igyekeztünk. A benyomásunk az volt, hogy a magyar követség bennünket akar felhasználni jó pontok szerzésére. Tárgyalásaink 6-tól 10-ig tartottak, a magyar követséget ezekből kihagytuk, és Németh Sándor, akivel dr. Touttenui Tibor jött össze, folytassa le azokat a Szeizi és pápai követségekkel.

A május 8-i eseményekre a 32. sorszámú jegyzőkönyv, a május 9-i eseményre a 33. sorszám alatti szolgálati jegy, a 10-ire 34. sorszámú szolgálati jegy mellékelve. A szükséges intézkedések minden esetben megtéttek. Közben minden nap vártuk az amerikai megszálló csapatok beérkezését. 11-én délelőtt Avar elrendelte, hogy az őrség tagjai és a tisztviselők fehér karszalagot viseljenek, és a kocsikra tűzzék ki a fehér zászlókat.

A déli órákban az előre beküldött Touttenui Tibor egy amerikai százados kíséretében megérkezett, bementek az alagútba megnézni a szerelvényt. Ugyanis nem akarták elhinni, hogy egy ilyen értékes szerelvény létezik és együtt van. A századosnál volt az írás, amit Németh Sándor a szeizi követségen keresztül az amerikai parancsnoksághoz juttatott.

A százados úgy rendelkezett, hogy a magyar őrség fényveresen teljesítse tovább szolgálatát, a fehér karszalagokat és zászlókat levétette, mert szerinte az csak az ellenségre vonatkozik és intézkedett, hogy az értékeket az alagútból kivontassák. Ennek megtörténte után jelenlétünkben meggyőződött arról, hogy tényleg értékszállítmány van a vonaton. Ettől a naptól kezdve magyar őrség, egy nap kivételével, július 19-ig az amerikaiakkal együtt teljesített szolgálatot. A két őrség között barátságos és szívélyes volt a kapcsolat.

Május 11-ről 35. sorszám alatti szolgálati jegy van. Itt jegyezzük meg, hogy az amerikai katonai bizottságok jelenlétünk nélkül egyszer sem bontottak kocsit. Aznap Avar a valutákat szedette össze és a házipénztár tartalmát, valamint a számvetőségi főnökénél lévő értékeket egy bőrdobba tette szoros zár alá, és azt Bíró Vilmos miniszteri számvizsgáló őrizetére bízta. A valuta mennyiségére nézve a 1/3. sorszám alatti bejelentés az irányadó.

Május 12-ről kelt szolgálati jegy 37. sorszám alatt van mellékelve.

Május 14-re virradóra a magyar őrséget az amerikai őrség elküldötte és lakó vagonjukba rendelte. Az ólomzárak eltávolításáról 39. számú szolgálati jegyek szolgálnak.

Avar a parancsnoklő tisztnél panaszt emelt, mire a magyar őrséget újból engedték szolgálatot teljesíteni.

A nyitott vagonról a lerakodás 38. sorszámú jegyzőkönyv szerint történt, ami némi képet ad a vonat rakodásáról is. Itt jöttünk rá arra, hogy nyitott vagonban hozott szén megázásának elkerülése végett, Brennbergen a szénát értékes keleti szőnyegekkel terítették le. A szén megóvódott, de a keleti szőnyegek megrothadtak.

15-én este parancsot kaptunk, hogy másnap reggel el leszünk szállítva. 16-án délután 2 óraker el is indultunk. Werfenbe való megérkezésünk után tudtuk meg azt, hogy ez lesz egyelőre tartózkodási helyünk.

Itt hallgattak ki először részletesen bennünket, a rendelkezésünkre álló iratokat átnézték, a kocsik tartalmáról hozzávetőleges tájékoztatást és utunkról beszámolót kértek. Az út alatt felhasználta 4 drb. szőnyegnek és óráknak kiadását tudomásul vettük, később a parancsnoktól hallottuk, hogy a londoni és new yorki rádió bementette, hogy egy lelkes kis magyar csapatot csupán 500 óra ellenében megmentettek egy értékes szerelvényt. A mihez tartásra rendelkezést kaptunk. Mozgásunk korlátozva nem lett, ellenben meghagyták, a szerelvény felett Edson ezredes rendelkezik. Ha valami kívánságunk vagy panaszunk van, úgy laflein őrnagyon keresztül érintkezhetünk vele. Itt kaptunk engedélyt 41. melléklet szerint szén levételére is. A szerelvény a szabad pályán 4-5 méteres kőfal mellett lett elhelyezve.

A napi ólomzárvizsgálatokat előzetes rendelkezés szerint Paulovits Illés pénzügyőri biztos látta el, azonkívül időnként vizsgálta az ólomzárakat Avar és Mingovits is. A napok különösebb események nélkül teltek el, az élelmezés kezdett lehetetlenné válni. Már 12 hete voltunk Ausztriában és sem élelmet, sem pedig élelmiszerjegyet nem kaptunk. Werfenben volt egy katonai bizottság, amelynek hallomásunk szerint 32 élelmezési raktár állott rendelkezésre. Úgy [!] az élelmet maguknak meg tudják tartani, átalakultak vöröskeresztes bizottsággá. Fent jártunk náluk, élelmet kértünk, de a leghatározottabban elutasítottak. Mingovits Tibor rosszul lett az éhségtől, felment hozzájuk, de őt is elutasították. Erre kijelentette, hogy az amerikaiakhoz megy, s el tudja mondani panaszát, mert angolul is tud. Ezután hívták Avar és felelősségre vonták, hogy miért nem gondoskodik élelmeiről. Avar kijelentett[te], hogy csak onnan tud kérni, ahol van, lopni nem mehet, egyébként a vöröskeresztnak a segítés a feladata. Az amerikai parancsnokra történt hivatkozás után nagy nehezen kiadtak 136 fő részére 4 kg. zsírt, 20 kg. babot és 40 kg. lisztet, kijelentve, hogy ez egyszer s mindenkorra szóló segítség. Utána következő nap Avar ismét felment a parancsnokságra és közölte velük, hogy amennyiben szabályszerű kiutalást nem rendelnek el, az amerikai katonai parancsnoksággal fogja a dolgot elintézni, tudomásukra hozva a hatalmas élelmiszerkészletet, amivel egyéni célokat követnek.

Ekkor az őrség részére adtak élelmet, a civilek részére csak egy hét múlva utáltak ki. Az átmenetet csak úgy tudtuk áthidalni, hogy 300 liter benzint cseréltünk el velük élelemért.

Ezután a helyzet élelmezés szempontjából javult, mert mind több panasz futott be az amerikaiakhoz az ellátás silánysága miatt. Tömegek éheztek, amíg Ők cukrásszal süteményt készíthettek. Az amerikai élelmiszer kiadását rendelték el, amit meg is kaptunk, a június-júliusi élelmezési 28 napra, élelmiszerjegyet is kaptunk ki.

Május hó 27-én történekről szolgálati 42. szám alatt mellékelve. Parancsnoksággal közölve. Május 28-án ismét egy ólomzár lett megsérve, 43. szám alatt mellékelve a szolgálati jegy. Avar ekkor kérte a parancsnokságot, hogy a szerelvényt a kőfal mellől vigyék ki a nyílt pályára, mert az ellenőrzés, az őrködés éjjel a sötétben igen nehéz. Ezt teljesítették is.

A június 4-i szolgálati jegy 44. sorszám alatt van mellékelve. A parancsnokságnak szintén jelentve lett, intézkedés nem történt.

Június 6-án a magyar bizottság épületében megismerkedtünk dr. Bocskorral. Felvilágosítást és tanácsot kértünk Tőle. Lejött a vonathoz, megnézte a kocsikat - de csak kívülről, mert a felnyitáshoz engedélye nem volt - átnézte az iratokat és kérésére felvettük a 3/b sorszám alatti jegyzőkönyvet, melyik Galambos Gyula zászlós útjára vonatkozik.

Június 15-én kelt szolgálati jegy 45. szám alatt van mellékelve.

Június 21-én a Werfeni vasutasok 25 q szemet kaptak a kaszálójukon okozott károk kiegyenlítésére és apróbb szívességekért, amit részünkre tettek.

Június 30-án 35 q szemet a Dorf-Werfeni gőzsütődének adtunk át, ahonnan kenyeret kaptunk. 47. szám alatti melléklet.

Július 12-ről 2 drb. szolgálati jegy 48-49 szám alatt mellékelve 17 zsák búza kivételéről.

Július 19-i eseményekre vonatkozóan 51. szám alatti jegyzőkönyv fekszik el, mely tartalmazza az értékszerelvény elvitelét.

Az értékszerelvényvel kapcsolatos őrzési feladatunk ezzel véget ért, 51. sorszám alatt mellékelve a jegyzőkönyv, mely szerint az ügyek tisztázása, valamint a magyar állam részére az értékek megmentése érdekében minden tőlünk telhetőt megtettünk, egyébként az amerikai főparancsnokságtól kiküldött Amstworth ezredes és Beck kapitány ismételt és többször kijelentették, hogy az értékeket elvinni nem szándékoznak, hanem azok részére akarják visszajuttatni, aiktól azt

elvétték. Felhívtuk a figyelmet arra is, hogy az egyik vagonban a győri múzeum anyaga van elhelyezve, valamint előttünk ismeretlen egyének - akiknek Toldi adott engedélyt a berakodáshoz - személyi poggyásza is vannak a csukott vagonokban.

Fent előadottakban röviden ismertettük kockázatos szolgálatunkat, az átélt izgalmak kiszínezését kerültük.

Kormány megbízott Úrhoz egyik kérésünk az, hogy az értékek további sorsáról gondoskodjon, másrészt, hogy a szolgálatot teljesítők a vállalt feladat teljesítéséről és elismeréséről megfelelő bizonyítványt kapjanak. Addig, míg a leltározás tart - több körülményre feleletet kell adnunk - ezért kérésünk az, hogy erre az időre, ami esetleg hónapokat tehet ki, emberi elhelyezést és ételmelet kapjunk. Egyben közöljük azt, hogy a főparancsnokság részéről július 28-án ismét részletesen meghallgattak és többrendbeli felvilágosítást kértek.

Egyébként mihez tartásunkhoz rendelkezését és segítségét kérjük.

Pongau, 1945. évi augusztus hó 2-án.

[aláírás]
Avar László
polgármester, törvényszéki bíró
szállítmány parancsnok

[aláírás]
Mingovits István
m.kir.pénzügyi tanácsos

[aláírás]
Bírók Imre
miniszteri számvizsgáló

Címkék:

[Aranyvona](#) ^[2]

[holocaust](#) ^[3]

[zsidó vagyon](#) ^[4]

Kiadás: 6. évfolyam (2006) 1. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hadtortenet/avar_laszlo_es_mingovits_istvan_jelentese_az_aranyvonatrol.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hadtortenet/avar_laszlo_es_mingovits_istvan_jelentese_az_aranyvonatrol.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/aranyvona>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/holocaust>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/zsidovagyon>